

**O‘ZBEKISTON TA’LIM TIZIMI: 1991–2025 YILLARDA
ISLOHOTLAR, RIVOJLANISH VA ISTIQBOLLAR
СИСТЕМА ОБРАЗОВАНИЯ УЗБЕКИСТАНА: РЕФОРМЫ,
РАЗВИТИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ В 1991–2025 ГОДАХ
THE EDUCATION SYSTEM OF UZBEKISTAN: REFORMS,
DEVELOPMENT, AND PROSPECTS (1991–2025)**

iqtisodiyot fanlari doktori professor vb

S.T.Norkulov

Annotatsiya Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasida 1991–2025-yillar davomida ta’lim tizimida amalga oshirilgan islohotlar, ularning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati va natijalari tahlil qilinadi. Xususan, uzluksiz ta’lim tizimining shakllanishi, oliy ta’lim muassasalari sonining oshishi, qamrov darajasining kengayishi, kasb-hunar ta’limining modernizatsiyasi, pedagoglar mehnatini rag‘batlantirish tizimi va xalqaro reytinglardagi o‘shish ko‘rsatkichlari yoritiladi. Shuningdek, 2035-yilgacha mo‘ljallangan strategik maqsadlar va istiqboldagi vazifalar ilmiy asosda tahlil etiladi.

Kalit so‘zlar: ta’lim islohoti, uzluksiz ta’lim, oliy ta’lim qamrovi, inson kapitali, innovatsiya, raqamli transformatsiya, kasb-hunar ta’limi, xalqaro reyting, integratsiya, strategik rivojlanish

Аннотация В данной статье анализируются реформы системы образования Республики Узбекистан, осуществлённые в 1991–2025 годах, их социально-экономическое значение и результаты. В частности, рассматриваются формирование системы непрерывного образования, рост числа высших учебных заведений, расширение охвата высшим образованием, модернизация профессионального образования, система стимулирования труда педагогов, а также показатели роста в

международных рейтингах. Кроме того, на научной основе анализируются стратегические цели и перспективные задачи, намеченные до 2035 года.

Ключевые слова: реформа образования, непрерывное образование, охват высшим образованием, человеческий капитал, инновации, цифровая трансформация, профессиональное образование, международный рейтинг, интеграция, стратегическое развитие

Abstract This article analyzes the reforms implemented in the education system of the Republic of Uzbekistan during 1991–2025, their socio-economic significance, and outcomes. In particular, it examines the formation of a continuous education system, the increase in the number of higher education institutions, the expansion of higher education coverage, the modernization of vocational education, the system of incentives for teachers, and progress in international rankings. Additionally, the strategic goals and future objectives planned until 2035 are analyzed on a scientific basis.

Keywords: education reform, continuous education, higher education coverage, human capital, innovation, digital transformation, vocational education, international ranking, integration, strategic development

Kirish

O‘zbekiston Respublikasida mustaqillik yillaridan boshlab ta’lim sohasini tubdan isloh qilish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilandi. 1997-yilda qabul qilingan “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi” uzluksiz ta’lim tizimini shakllantirish, milliy va zamonaviy bilimlarni uyg‘unlashtirish hamda fan va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirishda muhim strategik hujjat bo‘ldi.

Ta’lim tizimi mamlakatning uzoq muddatli iqtisodiy o‘sishi, raqobatbardoshligi va inson kapitalini rivojlantirishning asosiy omili sifatida qaralmoqda. Shu bois 1991–2025-yillar oralig‘ida mazkur sohada keng ko‘lamli tarkibiy va institutsional o‘zgarishlar amalga oshirildi.

Asosiy qism

1991–2016 yillar oralig‘ida O‘zbekistonda umumiy o‘rta, o‘rta maxsus, kasb-hunar va oliy ta‘lim tizimlari asosan milliy shaklga ega bo‘ldi. Ammo dastlabki yillarda iqtisodiy resurslarning cheklanganligi, o‘qituvchilarning past maosh olishi, moddiy-texnik bazaning yetarli darajada rivojlanmaganligi ta‘lim sifati va qamroviga salbiy ta‘sir ko‘rsatdi. 2016-yildan boshlab esa ta‘lim tizimida yangilanishlarning yangi bosqichi boshlandi.

Prezident Shavkat Mirziyoyev rahbarligida ta‘lim sohasida qator muhim islohotlar amalga oshirildi. 2017-yilda “Ta‘lim tizimini tubdan takomillashtirish to‘g‘risida”gi farmonlar qabul qilinib, ta‘limning barcha bosqichlari uchun yangi me‘yoriy-huquqiy asos yaratildi. Natijada, 2016-yilda 77 ta bo‘lgan oliy ta‘lim muassasalari soni 2025-yilga kelib 211 taga yetdi. Shundan 112 tasi davlat, 69 tasi xususiy va 30 tasi xorijiy universitet hamda filiallardan iborat. Bu jarayon mamlakatda oliy ta‘lim qamrovini 9 foizdan 38 foizga oshishiga sabab bo‘ldi.

Milliy statistika qo‘mitasi va Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi ma‘lumotlariga ko‘ra, 2015-yilda oliy o‘quv yurtlarida 264 ming talaba tahsil olgan bo‘lsa, 2025-yil holatiga ko‘ra bu raqam 1 million 432 ming nafardan oshdi. Shuningdek, 2015-yilda 700 nafar xorijiy talaba O‘zbekiston OTMLarida o‘qigan bo‘lsa, 2024/2025 o‘quv yilida ularning soni 12,500 nafarga yetdi. Bunda Inha, Webster, Turin politexnika, Amity, Yeosu texnologiya, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti va Toshkent xalqaro vestminster universiteti kabi muassasalar yetakchilik qilmoqda.

Umumta‘lim tizimi bo‘yicha ham so‘nggi o‘n yillikda keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirildi. 2017–2024 yillar oralig‘ida 2 mingdan ortiq yangi maktab qurildi, 3 mingdan ziyod maktab kapital ta‘mirdan chiqarildi. “Bir o‘qituvchi – bir kompyuter” dasturi joriy qilinib, 2023-yilgacha barcha maktab o‘qituvchilari zamonaviy texnika vositalari bilan ta‘minlandi. Bundan tashqari, 500 dan ortiq STEAM laboratoriyalar tashkil etilib, o‘quvchilarda texnologik tafakkurni shakllantirishga e‘tibor kuchaytirildi.

Kasb-hunar ta'limi sohasida 2019-yildan boshlab yangi tipdagi texnikum va kasb-hunar maktablari faoliyati yo'lga qo'yildi. Bugungi kunda mamlakat bo'ylab ularning soni 600 dan ortiq bo'lib, ularda 450 mingdan ziyod o'quvchi tahsil olmoqda. Ulardan 30 foizi xususiy sektor bilan hamkorlikda ishlaydi. Dual ta'lim tizimi asosida o'quvchilar o'qish jarayonida ishlab, amaliy ko'nikma orttirish imkoniyatiga ega bo'lishmoqda.

Davlat tomonidan o'qituvchilarning moddiy ahvolini yaxshilash borasida sezilarli choralar ko'rildi. 2016–2025 yillar davomida o'qituvchilar oylik maoshi 4 barobarga oshirildi. Shuningdek, xalqaro malaka dasturlari (IELTS, TESOL, CEFR)ni o'zlashtirgan o'qituvchilar uchun qo'shimcha ustamalar joriy etildi. 2022-yildan boshlab "Milliy professional rivojlanish platformasi" ishga tushirilgan bo'lib, bu o'qituvchilarni uzluksiz malaka oshirish tizimiga jalb etmoqda.

Ta'lim tizimiga yo'naltirilgan davlat byudjeti ham yildan yilga oshmoqda. Moliya vazirligi ma'lumotlariga ko'ra, 2015-yilda ta'lim sohasiga ajratilgan mablag' YAIMning 4,3 foizini tashkil etgan bo'lsa, 2025-yilga kelib bu ko'rsatkich 7,1 foizga yetdi. Bu O'zbekiston uchun inson kapitaliga qaratilgan sarmoyaning muhim o'sishini ifodalaydi.

Xalqaro reytinglarda ham O'zbekiston OTMlari faoliyati sezilarli o'sishni namoyish etmoqda.

2025-yilgi QS Asia University Rankings ro'yxatiga 23 ta O'zbekiston universiteti kiritildi. 2026-yilgi QS World University Rankingsda esa 7 ta universitet o'z o'rnini egalladi. Bu ko'rsatkichlar O'zbekiston ta'lim tizimining global raqobatbardoshlik darajasini oshirayotganini ko'rsatadi.

Kelajak istiqbollari nuqtayi nazaridan 2035-yilgacha bo'lgan strategik maqsadlar aniq belgilangan. Jumladan, 5 ta O'zbekiston universitetini dunyoning eng nufuzli Top-500 oliy ta'lim muassasalari qatoriga kiritish, ta'lim eksporti hajmini 1 milliard AQSh dollariga yetkazish, oliy ta'lim qamrovini 60 foizga oshirish rejalashtirilgan.

Shuningdek, Finlyandiya va Singapur tajribasi asosida pedagoglar tayyorlash sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish, Germaniya va Yaponiya tajribasi asosida ilm-fan va sanoat integratsiyasini kuchaytirish, natija asosida moliyalashtirish tizimini joriy etish ham muhim yoʻnalishlar sifatida belgilangan.

Bugun Oʻzbekiston taʼlim tizimi raqamli transformatsiya, innovatsion yondashuv va inson kapitaliga asoslangan yangi bosqichga oʻtmoqda. Bu esa mamlakatni raqobatbardosh iqtisodiyot, kuchli ilm-fan va taraqqiyot poydevoriga ega davlat sifatida shakllantirishga xizmat qilmoqda.

Xulosa

1991–2025-yillar davomida Oʻzbekiston taʼlim tizimi tub tarkibiy oʻzgarishlarni boshdan kechirdi. Dastlabki bosqichda institutsional asoslar yaratilgan boʻlsa, 2016-yildan boshlab tizimli modernizatsiya jarayoni boshlandi. Oliy taʼlim qamrovining kengayishi, kasb-hunar tizimining yangilanishi, pedagoglarni ragʻbatlantirish mexanizmlarining takomillashuvi va xalqaro reytinglardagi oʻsish natijalari taʼlim sohasining yangi bosqichga koʻtarilganini koʻrsatadi.

Kelgusida inson kapitaliga yoʻnaltirilgan investitsiyalarni davom ettirish, innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish va global integratsiyani kuchaytirish Oʻzbekistonning barqaror iqtisodiy rivojlanishida hal qiluvchi omil boʻlib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Oʻzbekiston Respublikasi “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”, 1997-yil.
2. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining taʼlim sohasiga oid farmon va qarorlari (2017–2024).
3. Oʻzbekiston Respublikasi Moliya vazirligi maʼlumotlari (2015–2025).
4. Oliy taʼlim, fan va innovatsiyalar vazirligi statistik hisobotlari.
5. Milliy statistika qoʻmitasi maʼlumotlari.